

ביעור פירות שביעית

לעולם בהם תעבודו

בחת"ס הק' דהואיל והמשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו, א"כ כל היכא שמשחרר שלא לצורך מצוה איך חל השחרור, למ"ד כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וע"ש בחת"ס שהרי בגמ' בתמורה הק' על לאו דלא יוכל לשלחה באונס דנימא אי עביד לא מהני ותי' בגמ' דאמר קרא כל ימיו בעמוד והחזר, וע"ש שבגט באיסור לא אמרי' אי עביד לא מהני ושחרור נילף לה לה מאשה, וכ"ה בשושנת העמקים לבעל הפמ"ג סוף כלל ד'. ועוד הביא שם מפנ"י סוף גיטין שבעשה לא אמרי' כן, ובחת"ס כ' שאין מובן הס' דמ"מ עבר אמימרא דרחמנא, ויש להק' עוד מהסוגי' דתמורה שם גבי מפריש מן הרע על היפה שדנו בזה

שיהא דין אי עביד לא מהני והרי זה אינו אלא עשה, ובאמת שהגרע"א עמד בזה בשו"ת ח"א קצ"ד יואני פקפקתי בכל שחרור אף במסרו לו בעצמו נימא אי עביד לא מהני דגם בעשה הכי הוא, מדפרכינן בתמורה והרי תורם מן הרע על היפה כל חלבו עי"ש, ולומר דהוי גזה"כ דמהני מנ"ל זה דילמא קרא דשחרור מיירי בענין דליכא עבירה וכנ"ל אבל במקום איסור נימא דלא מהני.

אלא שאפ"ל שבאיסור עשה באמת אמרי' נמי אי עביד לא מהני, דחשיב ג"כ עבר אמימרא דרחמנא אבל בביטול עשה לא חשיב עבר אלא לא קיים, ולפ"ז י"ל דהנה הרמב"ם מנה לעולם בהם תעבודו בכלל המצוות אף שאין מונה איסור עשה, וע"כ י"ל דזה חשיב מ"ע לעבוד בעבד לעולם וכשמשחרר חשיב ביטול עשה ולא עבירה על איסור עשה, וע"כ אין בזה משום עבר אמימרא דרחמנא, משא"כ לענין תורם מן הרע על היפה שיש בזה איסור עשה ע' בחי' הגר"ח על הש"ס, (ומצאתי בהגהות פרי יצחק סי' ל"ב שכי' ג"כ שיש לחלק לענין אי עביד ל"מ בין מ"ע לאיסור עשה).

וע' בעונג יו"ט בדרוש לפי' זכור שכי' גבי האיסור ליהנות מממון של עמלק משום תמחה את זכר עמלק דאחר שזכו בשלל במלחמת שאול עם עמלק שוב לא היה לו מה למחות בהם וכי' אף למ"ד אי עביד לא מהני משום שבעשה לא אמרי' אי עביד לא מהני, ובסי' לפלגות ראובן ח"ב סי' ט"ז בהג"ה הביאו ותמה עליו מהתורם מן הרע על היפה, ולהנ"ל י"ל שהרי כל מה שצריך לאבד ממון של עמלק הוא ג"כ משום המצוה למחות את זכר עמלק, והוא ביטול מצות עשה ובה י"ל שאין דין אי עביד לא מהני, משא"כ בתורם מן הרע על היפה שי"ל שהוא איסור עשה וע"כ שייך לדין אי עביד לא מהני.

אבל ע' בפמ"ג סי' קל"ה באשל אברהם סי"ק ט' מש"כ אודות מחלוקת האחרונים אם קראו לעלות לתורה לישראל תחילה ולא לכהן אם עלה למנין הקרואים, וע"ש דאי מה שצריך לקרות לכהן הוא מה"ת מקרא דוקדשתו הרי י"ל בזה אי עביד לא מהני ע"ש, והרי וקדשתו הוא מ"ע ולא איסור עשה, ומבואר בדבריו שגם בזה שייך אי עביד לא מהני.

הרמב"ן עה"ת נסתפק אם כל דין ביעור מה"ת או מדרבנן וגם אם הוא מה"ת הרי אם לא ביער שצריך לאבדו הוא דין דרבנן, ובדרך אמונה פ"ז ה"א נתקשה דאם מה"ת א"צ לבער איך אמרו רבנן לאבדו, ולכאוי' אחר שאסרו חכמים באכילה אחר הביעור שוב הולך לאיבוד ואין עליו מצוה לשרפו ודוגמת ד' תו' פסחים י"ג א' שתרומה שהולכת לאיבוד אין איסור לשרפה.

וע' בחזו"א סי' ט' ס"ק ו' וכשתולשין ספיחין בשביעית מניחין אותן לירקב במקומן אבל אין מפסידין אותן בידים כיון שמה"ת הם קדושין בקדושת שביעית ואפשר כיון שאסרו חכמים מותר לאבדן ביד, והרי מצינו ביעור מדרבנן פסחים נ' ב' משום חומרי המקום וכן תנן פ"ז מ"ב רמ"א דמיהן מתבערין עד ר"ה ופרי"ש משום איחלופי ומשמע לד' הר"מ דהן מתבערין בשריפה ולא חישי' משום הפסד", וה"נ י"ל בעיקר ביעור שהוא מדרבנן להרמב"ן.

חרישה בשביעית

קדושין כ"א א' תד"ה אבקה של שביעית פ' איסור קל שבה דעיקר איסור שביעית אינו אלא בעבודת קרקע כגון חרישה וזריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא לאכלה ולא לסחורה, צ"ע שגם בחרישה אין לאו ויש בה רק עשה או איסור דרבנן, ע' ברמב"ם פ"א משמיטה ויובל וע' בדרך אמונה ובציון ההלכה פ"א משמיטה ויובל ס"ק ט' שהביא הרבה ש' אם יש בזה עשה או רק דרבנן, אבל לא מצינו שיהא יותר מעשה. ושדר לן כב' רבנו הגר"ח קניבסקי: כמ"ד לוקים על החרישה במו"ק ג' א' ע"כ.

עבד הוקש לקרקע

והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה. [כ"ט מ"ו]. ומכאן למדו שעבדים הוקשו לקרקעות. בחולין דף ט"ז א' ילפי' לשחיטה שתהא בתלוש ולא במחובר מקרא ויקח את המאכלת, ובשו"ע סי' ו' סעיף ב' פוסל גם צפורן של בהמה לשחיטה משום מחובר, והגרע"א תמה דבשלמא צפורן דאדם כיון שהוקש לקרקע חשיב מחובר אבל צפורן דבהמה למה חשיבא מחובר, ועוד מבואר שם בהגרע"א על השו"ע ובשו"ת ח"א סי' נ"א שהרי הראשונים נחלקו אם כל אדם הוקש לקרקע או רק עבד כנעני, ע' ש"ך חו"מ סי' צ"ה, וע' בקדושין ז' א' שד' רש"י שכל אדם הוקש לקרקע וד' התו' שרק עבד כנעני, והשתא להסוברים שכל אדם הוקש לקרקע כל צפורן של אדם חשיבא מחובר לקרקע ופסולה מה"ת, אבל להסוברים שרק עבד כנעני הוקש לקרקע א"כ רק צפורן של עבד כנעני פסולה מה"ת, וצפורן של בן חורין רק משום דמיחלף בעבד כנעני, ולפ"ז נמצא שלשי' זו שחט בצפורן של בן חורין אינה נבלה ללקות עליה ולטומאת נבילה אלא רק מדרבנן.

והשתא יש לדון בשחט בצפורן של חצי עבד וחצי בן חורין מה דין הבהמה שנמצא שנשחטה בחצי מחובר וחצי שאינו מחובר. ונ' פשוט שאינו כן, אלא ודאי הוי נבלה גמורה, משום שחצי עבד מחובר לקרקע וחצי בן חורין מחובר לו והוי מחובר למחובר לקרקע וחשיב ג"כ מחובר.

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמינצברג
של"מ"א

כהנים בב"ד של עיבור שנה

סנהדרין יח ב' אין מושיבין מלך בסנהדרין, ולא מלך וכהן גדול בעיבור שנה כו', לא מלך וכהן גדול בעיבור שנה; מלך משום אפסניא, כהן גדול משום צינה. וע' רמב"ם פ"ד מקידוה"ח הי"א שמא לא תהיה דעתו נוטה לעבר כדי שלא יבא תשרי בימי הקור והוא טובל ביום הכפורים חמש טבילות, וע' בחזו"א אמונה ובטחון מש"כ בזה דברים נפלאים.

והנה שדה אחוזה שמכרה הגזבר ולא פדאוה הבעלים כשיגיע יובל מתחלקת לכהנים של אותו משמר שפגע בו יובל, ע' ערכין כ"ה ב'.

לפי"ז איך אפשר להושיב כהנים בב"ד של עיבור השנה סמוך ליובל הרי אפשר שהמשמר שלהם הוא ביום כפור אם לא תתעבר השנה וא"כ יש להם נגיעה שלא תתעבר, או שהמשמר שלהם הוא ביום כפור אם תתעבר הנשה וא"כ יש להם נגיעה שתתעבר השנה.

אלא שהרי באמת מבואר ברמב"ם הל' ט"ו ואין מעברין בשביעית שיד הכל שולטת על הספיחין ולא ימצאו לקרבן העומר ושתי הלחם, ורגילין היו לעבר בערב שביעית, וא"כ כיון שיובל הוא אחר שביעית ואין מבערים בשביעית לא משכח"ל חשש זה, אלא שבגמ' איכא מ"ד דמשכח"ל יובל שאינו אחר שביעית, ע' ערכין דף י"ב.

וגם משכח"ל שיעשה חשבון גם בשנה שלפני יובל שאילו יעברו יפול יו"כ במשמר שלו וירויח ע"כ שדה אחוזה.

וכן בב"מ ק"ב א' המשכיר בית לחבירו לשנה, נתעברה השנה נתעברה לשוכר. השכיר לו לחדשים, נתעברה השנה נתעברה למשכיר, וא"כ אם אחד המב"ד שכר בית חבירו לשנה הרי יש לו ריוח שאם תתעבר השנה ירויח חודש אחד.

והבחי' שמעון לואין נ"י הק' עוד שאם מכר בית בבתי ערי חומה יכול לגאול עד שנה תמימה וחדש העיבור בכלל כמבואר ברמב"ם פ"ב מהל' שמיטה ה"ה והוא ממשנה בערכין, וא"כ אותו שמכר אין יכול לישב בב"ד של עיבור השנה כיון שירויח אם תתעבר השנה, [וה"ה] הלוקח לא יכול לישב שמרויח אם לא תתעבר השנה].

וצ"ל דאח"כ שבכל האופנים הנ"ל א"י יכול לישב, ורק נקטו מלך וכהן גדול שבכל אופן אין יכולים לישב שבכל שנה יש להם נפ"מ, משא"כ בגהנים שיש להם נפ"מ רק בשנת היובל. וכן בשוכר אה"י שא"י לישב בעיבור השנה.

אין מפסיקין בקללות

מגילה כ"א ב' תנא הפותח מברך לפניו והחותם מברך לאחריה והאידנא דכולהו מברכי לפניו ולאחריה היינו טעמא דתקינן רבנן גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין.

ובדף ל"א א' תנן אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן, וא"י בגמ' בעמ' ב' ריש לקיש אמר לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות אלא היכי עביד תנא כשהוא מתחיל מתחיל בפסוק לפניו וכשהוא מסיים מסיים בפסוק שלאחריה.

ובט"ז סי' קל"ט ס"ק ג' וסי' תכ"ח ס"ק ה' תמה שהרי בזמן המשנה היה רק הראשון מברך לפניו והאחרון לאחריה, ואילו ברכות וקללות אינם לא בראשון ולא באחרון אלא באמצע.

והנה בירושלמי מגילה פ' בני העיר ה"ז א"י אין מפסיקין בקללות א"ר חייא בר גמדה אל תקוף בתוכחתו אל תעשה קוצים קוצים א"ר לוי אמר הקב"ה אינו בדין שיהו בני מתקללין ואני מתברך, א"ר יוסה בי ר' בון לא מטעם הזה אלא זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שהיא פותח בדבר טוב וחותם בדבר טוב, לוי בר פסטי שאל לרב הונא אילין ארורייה מהו דיקרינון חד ויברך לפניו ולאחריה, א"ל אין לך טעון

ברכה לפניו ולאחריה אלא קללות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה, ר' יונתן ספרא דגופתה נחת להכא חמא לבר אבונא ספרא דקרי שירת הבאר ומברך לפניו ולאחריה, א"ל ועבדין כן, א"ל ואדיין את לזו כל השירות טעונות ברכה לפניו ולאחריה, יאשיתאל לר' סימון א"ל ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריה אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה כו', וכע"ז במס' סופרים פרק י"ב.

ומבואר שאף בזמן המשנה שהראשון היה מברך לפניו והאחרון לאחריה, מ"מ היו דברים שהיו צריכים ברכה לפניו ולאחריה והם הקללות ושירת הים ושירת הבאר ועשרת הדברות, וזהו שדנו אם גם הארורים שבפ' תבא צריכים ברכה לפניו ולאחריה ומסיק דלא, ובנחלת יעקב שעל מס' סופרים כ' שלפ"ז מיושב קו' הט"ז דמש"ה אין מפסיקין בקללות משום הברכות והיינו שאף בזמן שהעולים שבאמצע לא היו מברכים מ"מ בקללות היו מברכים, וכן הביא שם מאבודרהם דף קי"ד, וכן הביא בתו' רעק"א על המשניות בשם הלח"מ שבוזה מתורץ קו' הנ"ל, וכן בשפ"א הביא כן ממעשה רחם.

והנה במג"א תכ"ח ס"ק ח' כ' "ובכ"ה כ' שבמקומו נוהגים לקרות להחכם בתוכחות ובשירת הים ובעשרת הדברות", ולהנ"ל נמצא מקור שבקריאות אלו יש מעלה שהרי גם תיקנו להם ברכה בפני"ע לפניו ולאחריה, אלא שבירושלמי יש הסוברים שגם שירת הבאר יש לה חשיבות שיש ברכה לפניו ואחריה.

ובאמת שצ"ק שמבואר בירושלמי שעל הקללות יש סיבה לברך ברכה בפני"ע, ומאידך אין מברכים על הקללות וצ"ע. וע' צה"ל מגילה כ"ב.

חומש מלגיו או מלבר

ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו ויסף חמשית כסף ערכך עליו ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמשיתו יסף עליו. [כ"ז י"ט].

ובב"מ נ"ד א' דנו אם חומשא מלגיו או חומשא מלבר, ומסיק חומשא מלבר, והיינו שאחר שנותן את החומש הרי זה חומש מכל הסכום.

והנה בשיר השירים [ח י"ב] כרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פרוי. ופרש"י לנטרים את פרוי אלו תלמידי חכמים ואותם תשלומים לתלמידי חכמים כמו שנאמר (ישעיה כ"ג) כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה ואתננה של צור, ויש לפרש ומאתים לנטרים את פרוי כדין הנהנה מן ההקדש שמשלם קרן וחומש אף אנו נשלם על קדש ישראל לה' על ראשית תבואתו קרן וחומש חמשו של קרן ומאתי הם חומשו של אלף. ושמעתי מהג"ר אברהם שלמה בר שלכא ק' שמאתים מתוך אלף הרי"ז חומשא מלגיו והרי למסקנא חומשא מלבר.

אל יצא אדם בסנדל המסומר

שבת דף ס' לא יצא האיש בסנדל המסומר. סנדל המסומר מ"ט כו' ר"א בן אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר. וע"ע ברבנו חננאל פסחים ס"ד ע"ב שנעלו דלתות העזרה.

ואמר מו"ר שמכאן יש לראות שמעבר לחיזוק הנדרש ופשפוש המעשים מוטל על הרבים והיחידים לנהוג בשימת לב ולהישמר מן הסכנה ובכלל זה חובה על האחראים והעוסקים בצ"צ לדאוג שלא תצא מכשלה מתח"י ולפקח על מקום נאות לפי ריבוי המשתתפים וכן על כל יחיד שלא להיות במקום הדחק ולמנוע עצמו מדחיפות וכד'. כאן בגמ' כתוב שכאשר היתה גזירת שמים ונהרגו הרבה לא הסתפקו בתפילה ובתשובה אלא גם תקנו תקנה לדורות. [מאת העורך]